

Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 1'2015

4. Леонтьев Д. А. Ценность как междисциплинарное понятие: опыт многомерной реконструкции // Леонтьев Д. А. // Вопросы философии. - 1996. №4. - С.15-26.
5. Нартова-Бочавер С. К. Человек суверенный: психологическое исследование человека в его бытии / Нартова-Бочавер С. К. - СПб.: Питер, 2008. - 400 с.
6. Непомнящая Н. И. Ценностность как личностное основание: Типы. Диагностика. Формирование / Н.И. Непомнящая; Рос. акад. образования, Моск. психол.-социал. ин-т. - М. : МПСИ ; Воронеж : Изд-во НПО "МОДЭК", 2000. - 170 с.
7. Патрушев В. Д. Свободное время: как, где и с кем проводит его горожанин / Патрушев В. Д. // Фонд времени и мероприятия в социальной сфере. - М., 1989.
8. Піча В. М. Культура вільного часу: Філософсько-соціологічний аналіз / Піча В. М. - Львів, 1990.
9. Підпригорщук Я. В. Формування механізму задоволення духовних потреб в умовах ринку / Підпригорщук Я. В. // Питання культурології: Міжвідомчий збірник. - № 13. - К.: КДІК, 1994.
10. Просандеева Л. Е. Генеза самоцінності особистості в процесі соціалізації: монографія / Людмила Євгенівна Просандеева. - К.: Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2011. - 348с.
11. Чмихало Є. І. Деякі аспекти розвитку культурно-дозвільної діяльності в зарубіжних країнах та її кадрового забезпечення / Чмихало Є. І. // Культурно-просвітницька діяльність в сучасних умовах ринку. - К.: КДІК, 1994.
12. Friedman G. La puissance et la sagesse / Friedman G. - Gallimard, 1979.

References

1. Bekh I.D. Vychovannia osobystosti: U 2 kn. Kn.2: Osobystisno-orientovanyi pidkhid: nauково-praktychni zasady: nauk. vydannia / Bekh I.D. - K.: Lybid, 2003. - 280 s.
2. Brushlinskii A.V. Psikhologiya sub"ekta / Brushlinskii A.V. - M.: Izd-vo IP RAN; SPb.: Aleteia, 2003.
3. Veblen T. Teoriia prazdnogo klassa / Veblen T. - M., 1966.
4. Leont'ev D. A. Tsennost' kak mezhdistsiplinarnoe poniatie: opyt mnogomernoi rekonstruktsii / Leont'ev D. A. // Voprosy filosofii. - 1996. №4. - S.15-26.
5. Nartova-Bochaver S. K. Chelovek suverennyi: psikhologicheskoe issledovanie cheloveka v ego bytii / Nartova-Bochaver S. K. - SPb.: Piter, 2008. - 400 s.
6. Nepomniashchaia N. I. Tsennostnost' kak lichnostnoe osnovanie: Tipy. Diagnostika. Formirovanie / N.I. Nepomniashchaia; Ros. akad. obrazovaniia, Mosk. psikhool.-sotsial. in-t. - M. : MPSI ; Voronezh : Izd-vo NPO "MODEK", 2000. - 170 s.
7. Patrushev V. D. Svobodnoe vremia: kak, gde i s kem provodit ego gorozhanin / Patrushev V. D. // Fond vremeni i meropriiatiia v sotsial'noi sfere. - M., 1989.
8. Picha V. M. Kultura vilnoho chasu: Filosofska-sotsiolohichniy analiz / Picha V. M. - Lviv, 1990.
9. Pidpryorshchuk Ya. V. Formuvannia mekhanizmu zadovolennia dukhovnykh potreb v umovakh rynku / Pidpryorshchuk Ya. V. // Pytannia kulturolohi: Mizhvidomchyi zbirnyk. - № 13. - K.: KDIK, 1994.
10. Prosandieieva L. Ye. Heneza samotsinnosti osobystosti v protsesi sotsializatsii: monohrafiia / Liudmyla Yevheniivna Prosandieieva. - K.: Natsionalna akademiia kerivnykh kadriv kultury i mystetstv, 2011. - 348s.
11. Chmykhalo Ye. I. Deiaki aspekty rozvytku kulturno-dozvilnoi diialnosti v zarubizhnykh krainakh ta yii kadrovoho zabezpechennia / Chmykhalo Ye. I. // Kulturno-prosvitnitska diialnist v suchasnykh umovakh rynku. - K.: KDIK, 1994.
12. Friedman G. La puissance et la sagesse / Friedman G. - Gallimard, 1979.

УДК 008(477) "21ст" : 321.02

Босик Зоя Олександрівна
кандидат культурології,
завідувач лабораторії традиційної
народної культури ім. В.Т. Скуратівського
Українського центру культурних досліджень
e-mail: zoia.bosik@gmail.com

**ТРАДИЦІЙНА КУЛЬТУРА ХХІ СТОЛІТТЯ У КОНТЕКСТІ
ЖИТТЄЗДАТНОСТІ НЕМАТЕРІАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ
(на прикладі фольклору)**

У статті здійснено науковий аналіз життєздатності нематеріальної культурної спадщини України в складовій традиційної культури, що сприяє морально-естетичному самооздоровленню нації, збереженню та розвитку звичаїв, обрядів, традицій, української мови, відродженню національної свідомості, духовності народу, іміджу України в європейському культурному просторі та є підґрунтям розвитку професійного мистецтва. На прикладі фольклору підкреслено значущість "живої культури" для людства у ХХІ столітті з виявленням у культурній спадщині тих феноменів, що можуть гідно репрезентувати українців у світовому культурно-мистецькому інтеграційному процесі.

Ключові слова: традиційна культура, нематеріальна культурна спадщина, життєздатність, фольклор, ЮНЕСКО, Конвенція.

Босык Зоя Александровна, кандидат культурологии, заведующая лаборатории традиционной народной культуры им. В.Т. Скуративского Украинского центра культурных исследований

Традиционная культура XXI века в контексте жизнеспособности нематериального культурного наследия Украины (на примере фольклора)

В статье проведено научный анализ жизнеспособности нематериального культурного наследия Украины в составляющей традиционной культуры, что способствует морально-эстетическому самоисцелению нации, сохранению и развитию обычаев, обрядов, традиций, украинского языка, возрождению национального сознания, духовности народа, имиджа Украины в европейском культурном пространстве и является основой развития профессионального искусства. На примере фольклора подчеркнута значимость "живой культуры" для человечества в XXI веке с выявлением в культурном наследии тех феноменов, которые могут достойно представлять украинский народ в мировом культурно-художественном интеграционном процессе.

Ключевые слова: традиционная культура, нематериальное культурное наследие, жизнеспособность, фольклор, ЮНЕСКО, Конвенция.

Bosyk Zoya, Ph.D. (Cultural Studies), Head of V.T. Skurativskyi Laboratory of Folk Culture, Ukrainian center for Cultural Studies

Traditional culture of the XXI century in the context of viability of the intangible cultural heritage in Ukraine (on the example of folklore)

This article provides a scientific analysis of the viability of the intangible cultural heritage in Ukraine as a component of traditional culture that promotes moral and aesthetic self-recovery of nation, preservation and development of customs, traditions, Ukrainian language, the revival of national consciousness, spirituality of people, the image of Ukraine in the European cultural space, and is the basis of the professional art development. On the example of folklore, the importance of "living culture" for humanity in the twentieth century is emphasized.

The researches made by Dmitrenko M., L. Ivannikova, I. Kimakovich, I. Koval-Fuchylo, L. Kozar, A. Shalak, T. Shevchuk focus on topical issues of folklore study, the specific operation of traditional Ukrainian intangible culture, in particular the detection in the traditional culture of those phenomena that can adequately represent the global Ukrainian cultural and artistic integration process. However, the existing problems of the traditional culture of the XXI century in the context of sustainability of ICH in Ukraine as an example of folklore require more thorough study.

It is noted that Ukraine is a multiethnic state, which has a huge variety of cultural traditions and ethnic and cultural features. The viability of the intangible cultural heritage of Ukraine reflects the traditions, rituals, customs, etc. for the operation of culture. The attention is focused on the ritual transmitted orally from generation to generation and which retains in modern edge all original elements and functions: socialization, communication, emotional, aesthetic, consuming – and is a prime example of respect for the festive and ritual tradition.

Attention is focused also on traditional folk culture that is intertwined with folklore and is the root foundation of centuries-old culture of the peoples of Ukraine, retains its vitality, a system of spiritual values of the people directed to form patriotic education, comprehensive development of a nationally oriented person.

It is noted adding to the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity by UNESCO the element of Intangible Cultural Heritage of Ukraine – "Petriivsky painting".

The prospects of other elements of the cultural heritage of Ukraine that claim to international recognition were outlined.

It is concluded that the traditional culture of the XXI century in the context of the viability of the intangible cultural heritage in Ukraine on the example of folklore as its spiritual component is a deep foundation of all variety of types, shapes, orientations of nation-type culture and reflects people's identity, based on the continuity of cultural traditions and preserves the most important elements of the spiritual side and historical experience of peoples. Developing for many centuries, cultural traditions function naturally and perfectly in adaption the national culture to the society and a human to national statehood.

Without knowledge of the depths of the indigenous culture and its values, one can not protect her. Intangible cultural heritage of the XXI century is in need of preservation, promotion on local and European levels.

Keywords: traditional culture, intangible cultural heritage, sustainability, folklore, UNESCO, Convention.

Приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини актуалізують дослідження цієї "живої культури" України.

Нематеріальна культурна спадщина – усна форма народної творчості – передається від покоління до покоління, постійно відтворюється спільнотами і групами залежно від навколишнього середовища, взаємодії з природою, їх історії і формує у них відчуття самотності, спадкоємності, сприяючи цим повазі до культурної різноманітності і творчості людини [4].

У сучасному світі традиційна культура все більше перетворюється на ключовий елемент суспільного, гуманітарного розвитку. Завдяки традиційній культурі члени суспільства мають змогу реалізувати свій творчий потенціал, долучитись до всього духовного й художнього багатства світової цивілізації, зберігати і збагачувати власну культурну спадщину у всьому її різноманітті. Особливо актуалізується ця проблема у країнах, де традиційна культура не просто історичний факт, але й жива реальність. Однією з таких країн і є Україна. Цим і зумовлений вибір питання традиційної культури XXI століття в контексті життєздатності нематеріальної культурної спадщини України на прикладі фольклору.

Вітчизняні дослідники торкалися цих проблем і раніше. Розкриттю сутності основних факторів і тенденцій розвитку народних традицій присвячені наукові дослідження багатьох науковців. М. Дмитренко, Л. Іваннікова, І. Кімакович, І. Коваль-Фучило, Л. Козар, О. Шалак, Т. Шевчук зосереджують увагу на актуальних питаннях вивчення фольклору, специфіки функціонування традиційної нематеріальної культури українців, зокрема на виявлення у традиційній культурі тих феноменів, що можуть гідно ре-

презентувати українців у світовому культурно-мистецькому інтеграційному процесі [8]. Водночас існуючі проблеми традиційної культури ХХІ ст. в контексті життєздатності НКС України на прикладі фольклору потребують більш поглибленого вивчення.

Мета роботи – проаналізувати традиційну культуру в контексті життєздатності нематеріальної культурної спадщини України на прикладі фольклору та підкреслити їх значущість для людства у ХХІ столітті.

Нематеріальна культурна спадщина – "звичаї, форми показу та вираження, знання, навички, що передаються від покоління до покоління, постійно відтворюються спільнотами та групами під впливом їхнього досвіду, оточення, взаємодії з природою, історії та формують у них почуття самотності та наступності, сприяючи таким чином повазі до культурного розмаїття і творчості людини" (Закон від 14.12.2010 р. №2778-VI "Про культуру").

Україна багатоетнічна держава, яка має велике розмаїття культурних традицій та етнокультурних особливостей. Життєздатність нематеріальної культурної спадщини України відображають традиції, обряди, звичаї тощо, що забезпечують функціонування культури. Важливо привернути увагу до обряду, що передається усним шляхом від покоління до покоління. Він зберігає в сучасному виконанні всі початкові елементи і функції: соціалізації, комунікативні, емоційні, естетичні, споживчі – і є яскравим прикладом дбайливого відношення до святково-обрядової традиції. Тож цілком закономірно, що для України питання життєздатності нематеріальної культурної спадщини набуває особливого значення, насамперед у зв'язку з могутнім духовно-творчим потенціалом української традиційної культури, яка є головним чинником морально-естетичного самооздоровлення нації, збереження та розвитку української мови, відродження національної свідомості, духовності народу, підґрунтям розвитку професійного мистецтва.

Поступальний розвиток людства ХХІ ст. вимагає, з одного боку, глибокого освоєння культурної спадщини, розширення обміну неосяжними культурними цінностями між народами, а з іншого – вміння вийти за межі звичних, підтримуваних консервативною силою традиції, але вже застарілих уявлень. У вирішенні цих проблем помітну роль відіграють знання й адекватне сучасності розуміння світового і національного культуротворення.

Зокрема традиції, якщо розуміти їх в комплексі, не є чимось сталим і незмінним. Водночас в них присутні елементи стабільності та мінливості. Традиції народного мистецтва засновані на універсальній космологічній ідеї, що походить з обрядово-міфологічної давнини. Ця ідея та її духовне втілення, локалізація в просторі й часі є фольклорною основою традиції. Місцеві традиції різняться між собою і в тому, на якій відстані вони перебувають від обрядової субстанції, котра в принципі може бути однаковою для багатьох народів, етносів, націй.

Народна традиційна культура тісно переплетена з фольклором є кореневою основою багатівкової культури народів України, зберігає свою життєздатність, систему духовних цінностей народу, спрямованих на формування патріотизму, виховання всебічно розвиненої, національно орієнтованої людини. Насамперед "фольклор – це сукупність усних творів з усвідомленою та неусвідомленою художньою установкою, вплетених у практичне життя народу і створених у процесі спільної праці поколінь, це – творчість із стійким традиційним змістом і традиційною формою; фольклор – це традиційна художня творчість народу" [1, 14.].

Фольклор як феномен культури людства за своєю природою сягає первісної епохи формування людини як мовної, соціальної істоти. Протягом тисячоліть фольклор набував специфіки універсального явища повсякденної життєдіяльності, фольклорна свідомість стала однією з форм суспільної свідомості. Тож беззаперечною є думка М. Дмитренка, що "багато жанрів у світовому фольклорі спільні, фольклор має донаціональну, національну, наднаціональну (інтернаціональну), регіональну специфіку. В глобалізаційно-інформаційну епоху жанри фольклору актуалізуються через інтернет-мережу набувають нових додаткових характеристик. Естетизація фольклорної свідомості безпосередньо пов'язана з жанроутворенням. Багатофункціональність фольклору враховує раціональні та ірраціональні, естетичні та неестетичні складові" [8, 223].

Світова практика показує, що фольклор як елемент нематеріальної культурної спадщини тривалий час у міжнародно-правових актах певною мірою ігнорувався, тому законодавчо не закріплювався. Це призвело до втрати значної частини цієї культурної спадщини. Наприклад, а останні десятиліття знизилася популярність вірменської музики дудук, зокрема в сільських районах, де вона широко побутувала. В даний час гравці дудука зосереджені в Єревані. Музика дудука ризикує втратити свою життєздатність і традиційний характер, хоча її коріння дуже давнє і сягає часів вірменського царя Тиграна Великого (95–55 до н.е.). Дудук як інструмент і музика дудука, якими ми їх знаємо сьогодні, формувалися протягом багатьох століть, і є традиційно невіддільною від соціального життя і культурної ідентичності вірмен. Музика дудука супроводжує популярні традиційні вірменські пісні та танці різних регіонів і соціальні заходи, такі як весілля і похорон (http://www.unesco.org/culture/intangible-heritage/17apa_uk.htm). Доцільно додати, що географічне поширення подібних прикладів може охоплювати низку країн світу. Відповідно важливим міжнародним документом з цього приводу стала "Рекомендація про збереження традиційної культури і фольклору" (ЮНЕСКО, Париж, 1989 р.), що визнає значення фольклору у розвитку сучасної цивілізації як могутнього засобу зближення народів, утвердження їх культурної самотності, як вразливої частини етнокультури, котра під впливом різноманітних чинників піддається не-

безпеці швидкого зникнення. Для нашого дослідження цінним є визначення поняття "фольклор" (сукупність заснованих на традиціях культурної спільноти творинь, виражених групою або індивідуумами і визнаних як віддзеркалення сподівань спільноти, її культурної і соціальної самобутності) та його структурних елементів (рідна мова; народна і традиційна література; традиційна і народна музика, хореографія; традиційні ігри і забави; міфологія; обряди, звичаї, ритуали; традиційні ремесла; архітектура; інші види художньої творчості) [7].

Беззаперечним є той факт, що життєздатність нематеріальної культурної спадщини забезпечує фольклор, який відіграє важливу роль у духовному житті народу, виконуючи різноманітні функції: естетичну, пізнавальну, аксіологічну, нормативну, виховну, світоглядну, ігрову. Саме фольклор – мовне джерело, високохудожній посередник між минулим, сучасним і майбутнім, скарбниця народної мудрості та мистецтва, один із засобів виховання патріотизму, національної самосвідомості, тобто "жива культура", яка вимагає дбайливого ставлення до цього духовного багатства, переданого нам пращурами [8].

Фольклорна "жива культура" нематеріальної культурної спадщини України в XXI столітті набуває вагомої значущості. В умовах сьогодинішніх соціальних перетворень, на тлі процесів глобалізації її невичерпні ресурси виявляються все більш затребувані. Ухвалення Конвенції ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини (17.10.2003 р.) збіглося з процесом відродження та переосмислення традиційної культури, автентичного фольклору [4].

Парадоксально, але саме в наш час спільноти усього світу дуже потребують комплексної системи збереження елементів нематеріальної культурної спадщини та пізнання її животворної сили. Вони шукають можливі шляхи її відродження і передачі молодим поколінням, щоб забезпечити їх майбутнє у відповідності з висунутими їм цінностями.

Конвенція ЮНЕСКО про охорону нематеріальної культурної спадщини націлює наші зусилля на підтримання життєздатності його елементів у сфері їх появи і функціонування безпосередньо в самих спільнотах – носіях даної спадщини [2; 4]. У зв'язку з цим потрібно змінити стратегію, політику, методи і діючі в даній сфері заклади, що передбачає перегляд усієї системи захисту нематеріальної культурної спадщини.

В період кризових явищ живе побутування нематеріальної культурної спадщини України має стати нагальною необхідністю. Вона допомагає відтворювати вічні загальнолюдські цінності, перевірені часом, сприяє соціальній згуртованості та підтримує людство в пошуку рішень численних сучасних проблем.

Першочерговими завданнями для України є сьогодні вжиття заходів з метою забезпечення життєздатності нематеріальної культурної спадщини, охоплюючи її ідентифікацію, документування, дослідження, збереження, захист, популяризацію, підвищення її ролі, її передачу за допомогою формальної та неформальної освіти, а також відродження різних аспектів такої спадщини, як цього вимагає Конвенція ЮНЕСКО [4; 5]. Приєднання України до Конвенції [3] сприяло посиленню уваги до культурного розмаїття та розвитку різних форм культурного самовираження.

У 2013 р. внесено в Репрезентативний список нематеріальної культурної спадщини людства ЮНЕСКО один елемент нематеріальної культурної спадщини України "Петриківський розпис". Сам процес підготовки номінації елемента "Петриківський розпис" до Репрезентативного списку ЮНЕСКО спонукав до міжкультурного діалогу та обміну знаннями про розмаїття нематеріальної спадщини людства на міжнародному, національному і місцевому рівні. Цього ж року було проведено за кордоном, зокрема у Франції, Державі Кувейт, Іспанії, Бельгії серію виставок з елементом нематеріальної культурної спадщини України "Петриківський розпис" [6].

В рамках Конвенції за категорією традиційних ремесел на даному етапі презентувати Україну можуть також писанкарство, Косівська кераміка гончарство Опішні, українські козацькі пісні. Зокрема, всесвітнє визнання козацької культури надасть потужний імпульс у розвитку не лише мистецтва, а й формування іміджу України як держави з багатими традиціями та живою фольклорною культурою. Носіями української козацької пісні є фольклорні ансамблі та виконавці, які проживають в Дніпропетровській області, творчість яких і складає культурну спадщину. Дніпропетровщина є краєм січей та прабабківщиною козаків, а їх фольклорна скарбниця – козацькі пісні. Вони зберігають культурно-історичну спадковість поколінь, виховують у молоді повагу до історії свого краю.

Задля життєздатності нематеріальної культурної спадщини України, крім її "охорони", доцільно проводити заходи з гуманістичною місією освіти та просвітництва, яка полягає в залученні до суспільного життя духовних цінностей, у відкритті перспектив соціокультурного розвитку на базі поєднання національних і загальноцивілізаційних орієнтирів та інтересів. Адже обмін між поколіннями культурно-історичним досвідом і представленими в традиційному фольклорі правилами, нормами, традиціями, естетичними канонами – запорука стійкості та життєздатності будь-якої держави.

Отже, традиційна культура XXI ст. в контексті життєздатності нематеріальної культурної спадщини України на прикладі фольклору, як її духовно-ціннісна складова, є глибинною основою всього різноманіття видів, форм, напрямків культури національно-державного типу, відображає народну самосвідомість, на основі наступності культурної традиції зберігає найважливіші початки і сторони духовного та історичного досвіду народів. Розвиваючись протягом багатьох століть, культурні традиції природно і бездоганно виконують функцію адаптації національної культури до життя суспільства і адаптації людини до національної державності.

Підсумовуючи сказане, можемо констатувати, що традиційна культура в поєднанні з фольклором є багатограним феноменом і поєднує у собі сукупність надбань і цінностей життєздатності нематеріальної культурної спадщини України, що потребує невідкладних заходів спрямованих на її збереження та розвиток. Однак, без знання глибини культури, представником якої ти є, годі сподіватися на те, що пізнаєш і зрозумієш носія іншої культури. Тож охороняти можна лише те, що досконало знаєш, що стало твоїм внутрішнім духовним наповненням. Відтак слід широко популяризувати культурні цінності усіх часів, знайомити з ними найширші верстви населення.

Література

1. Аникин В. П. Русское устное народное творчество: Учеб. / В. П. Аникин. – М. : Высш. школа, 2001. – 725, [1] с.
2. Босик З. О. Нематеріальна культурна спадщина України та її збереження на сучасному етапі / З. О. Босик // Сучасні проблеми мистецтвознавчої експертної оцінки культурних цінностей та предметів колекціонування: Матеріали Всеукраїнської наук. практ. конф., Київ, 26–27 листопада 2009 р. – К. : ДАКККиМ, 2009. – 199 с. – С. 108–112.
3. Закон України "Про приєднання України до Конвенції про охорону нематеріальної культурної спадщини" // Відомості Верховної Ради України. – 2008. – № 16. – С. 153.
4. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (2003 р.) / Міжнародні нормативні акти ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=c&sp=i&find=1&org=788>
5. Нематеріальна культурна спадщина України. Співпраця з ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://culturalstudies.in.ua/ UNESCO/unesco-sp1-1.php>.
6. Петриківський розпис включено до Списку нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://uzhgorod.in.ua/novini/2013/dekabr/petrikivs_kij_rozpis_vklyucheno_do_spisku_nematerial_noyi_kul_turnoyi_spadschini_yunesko.
7. Рекомендація про збереження традиційної культури і фольклору / Міжнародні нормативні акти ЮНЕСКО (Генеральна конференція, Париж, 15.11.1989) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wh.unesco.ru /text/recomendations.htm>.
8. Український фольклор: методологія дослідження, динаміка функціонування: Колективна монографія / За редакцією доктора філологічних наук, професора М.К. Дмитренка. – К. : ПАЛИВОДА А.В., 2014. – 252 с.

References

1. Anikin V. P. Russkoe ustnoe narodnoe tvorchestvo: Ucheb. / V. P. Anikin. – M. : Vyssh. shkola, 2001. – 725, [1] s.
2. Bosyk Z. O. Nematerialna kulturna spadshchyna Ukrainy ta yii zberezhenia na suchasnomu etapi / Z. O. Bosyk // Suchasni problemy mystetstvovnavchoi ekspertnoi otsinky kulturnykh tsinnostei ta predmetiv kolektsionuvannia: Materialy Vseukrainskoi nauk. prakt. konf., Kyiv, 26–27 lystopada 2009 r. – K. : DAKKKiM, 2009. – 199 s. – S. 108–112.
3. Zakon Ukrainy "Pro pryiednannia Ukrainy do Konventsii pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny" // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2008. – № 16. – S. 153.
4. Konventsiiia pro okhoronu nematerialnoi kulturnoi spadshchyny (2003 r.) / Mizhnarodni normatyvni akty YuNESKO [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?user=c&sp=i&find=1&org=788>
5. Nematerialna kulturna spadshchyna Ukrainy. Spivpratsia z YuNESKO [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://culturalstudies.in.ua/ UNESCO/unesco-sp1-1.php>.
6. Petykivskiy rozpis vklucheno do Spysku nematerialnoi kulturnoi spadshchyny YuNESKO [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://uzhgorod.in.ua/novini/2013/dekabr/petrikivs_kij_rozpis_vklyucheno_do_spisku_nematerial_noyi_kul_turnoyi_spadschini_yunesko.
7. Rekomendatsiia pro zberezhenia tradytsiinoi kultury i folkloru / Mizhnarodni normatyvni akty YuNESKO (Heneralna konferentsiia, Paryzh, 15.11.1989) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://wh.unesco.ru /text/recomendations.htm>.
8. Ukrainskyi folklor: metodolohiia doslidzhennia, dynamika funktsionuvannia: Kolektyvna monohrafiia / Za redaktsiieiu doktora filolohichnykh nauk, profesora M.K. Dmytrenka. – K. : PALYVODA A.V., 2014. – 252 s.